

Endelave Hav og Dambrug – Nej Tak Endelave Natur og Miljø

Årsmøde 4. april 2026 kl. 11:30 - ca.13:30
i mødelokalet over gymnastiksalen

Dagsorden

1. Valg af dirigent

2. Bestyrelsens beretning

- Bestyrelses- og vedtægtsjustering
- Status - havbrugsudflytning
- Retssag og Rigsrevisionen
- SLAPP og Kaninen Katrine
- Norsminde klapningssagen
- Ulovlig Kystbeskyttelse & Kaninvolde

Pause

- Naturpark Svanegrund
- Signaturprojekt "Vores Endelave"
- Ålegræsplantning på Endelave 14/6 for alle
- Foredrag: Stiig Markager og Morten DD. Hansen
- Lokalplan-input for Endelave
- Dark Sky Endelave

3. Godkendelse regnskab

4. Kontingent

5. Behandling af bestyrelsens forslag

6. Behandling af indkomne forslag

7. Valg af revisor

8. Eventuelt

1. Valg af dirigent
2. Bestyrelsens beretning

Bestyrelsesændringer

Foreningen Endelave Hav- og Dambrug - Nej Tak /
Foreningen Endelave Natur og Miljø

Pr. 26. oktober 2025:

- Anders Grosen har valgt at udtræde
- Marianne Seeberg indtræder
- Leif Richter indtræder
- Eva Eriksen, Line Munk Olsen og Danna Borg fortsætter
- Danna Borg valgt som forperson

- Stor tak til Anders for mange års arbejde
- Du har været med til fagligt at forme foreningen og bidraget til vores fine havbrugsresultater

Nedslag:

- Du var med helt fra starten i 2014
- Vi skrev Endelave Havbrug klagesagen sammen
- Vi politianmeldte Hundshage havbrug
- Du stod for alle beregninger og dataindsamling
- Vi har skrevet adskillige andre klager sammen
- Du håndterede tang- og muslingebrugene
- Du var medforfatter på Kaninohæftet
- Du stod for regnskab og bank-ting
- Senest skrev du Norsminde Klapningsklagen, som vi vandt

Vedtægtsjustering formålsparagraf 26. oktober 2025

Svanegrund projekter/formidling, ringe havtilstand/biodiversitet, klagesager

Endelave Natur og Miljø / Endelave Hav- og Dambrug - Nej Tak

§ 1 Baggrund og formål

Foreningen blev etableret 11. februar 2014, og året efter blev foreningens formål udvidet med en Natura 2000 område nr. 56 formulering. Senere viste det sig nødvendigt at tilpasse foreningens vedtægter bedre til foreningens hidtidige og fremadrettede virke, og de seneste vedtægtsændring blev foretaget på årsmødet d. 19. maj 2018.

Foreningens formål er, at *"fremme beskyttelse og skånsom benyttelse af Endelave og omgivende hav, herunder Natura 2000 område nr. 56, øge formidling af områdets naturværdier, og virke for en natur- og miljøskånsom erhvervsudvikling."*

Endelave og det omgivende havområde rummer store, unikke og rigt varierede naturområder, og naturen fylder mere her end i de fleste andre danske egne. Samtidig viser erfaringen, at natur- og miljømyndighederne har svært ved at beskytte dette området i nødvendigt omfang.

Der er derfor behov for, at der ydes en ekstra indsats for at beskytte og udvikle natur og miljø på Endelave, men der skal samtidigt være plads til, at øen fortsat kan være et aktivt og robust helårssamfund i samspil med de muligheder, som naturen giver.

Foreningen Endelave Natur og Miljø / Endelave Hav- og Dambrug - Nej Tak vil derfor

- være aktiv i natur- og miljøbeskyttelsen af Natura 2000 område nr. 56 og nærliggende havområder
- virke for at åbne øens naturværdier for en bred kreds af turister, sommerhusejere og fastboende samt fremme en natur- og miljøskånsom erhvervsudvikling af Endelave med respekt for øens særlige værdier.
- indgå i samarbejde med og yde rådgivning til øvrige foreninger og organisationer om natur- og miljørelevante emner lokalt, regionalt og nationalt til gavn for Endelave og omegn.

Afhængig af den konkrete sags indhold og fokus vil foreningen enten anvende navnet Endelave

VEDTÆGTER FOR

Foreningen Endelave Natur og Miljø / Endelave Hav- og Dambrug - Nej Tak

§ 1 Baggrund og formål

Foreningen blev etableret 11. februar 2014, og året efter blev foreningens formål udvidet med en Natura 2000 område nr. 56 formulering. 19. maj 2018 blev vedtægterne bedre tilpasset foreningens aktuelle prioriteter og 19. november 2025 blev de igen justeret til foreningens fremadrettede virke, bl.a. fordi udpegningen af Naturpark Svanegrund inkluderede øen Endelave og Natura 2000 område 56.

Endelave og det omgivende hav har tidligere rummet store og rigt varierede naturområder og naturen fylder stadig mere her end i de fleste andre danske egne. Imidlertid er havets økologiske og kemiske tilstand i løbet af de seneste 30 år blevet betydeligt dårligere. Selve øen rummer stadig store naturværdier, men også her er naturkvalitet og biodiversitet blevet betydeligt forringet over årene. Erfaringen viser, at myndigheder har svært ved at prioritere natur og miljø i nødvendigt omfang, da andre hensyn overskygger. Der er således behov for, at bl.a. civilsamfundet yder en indsats for at beskytte og løfte øens og havets natur og miljø.

Foreningens formål er, at *fremme natur- og miljøbeskyttelse af Endelave og omgivende hav, herunder Natura 2000 område 56, understøtte en mangfoldig natur samt arbejde for dens formidling.*

Det vil primært ske ved at:

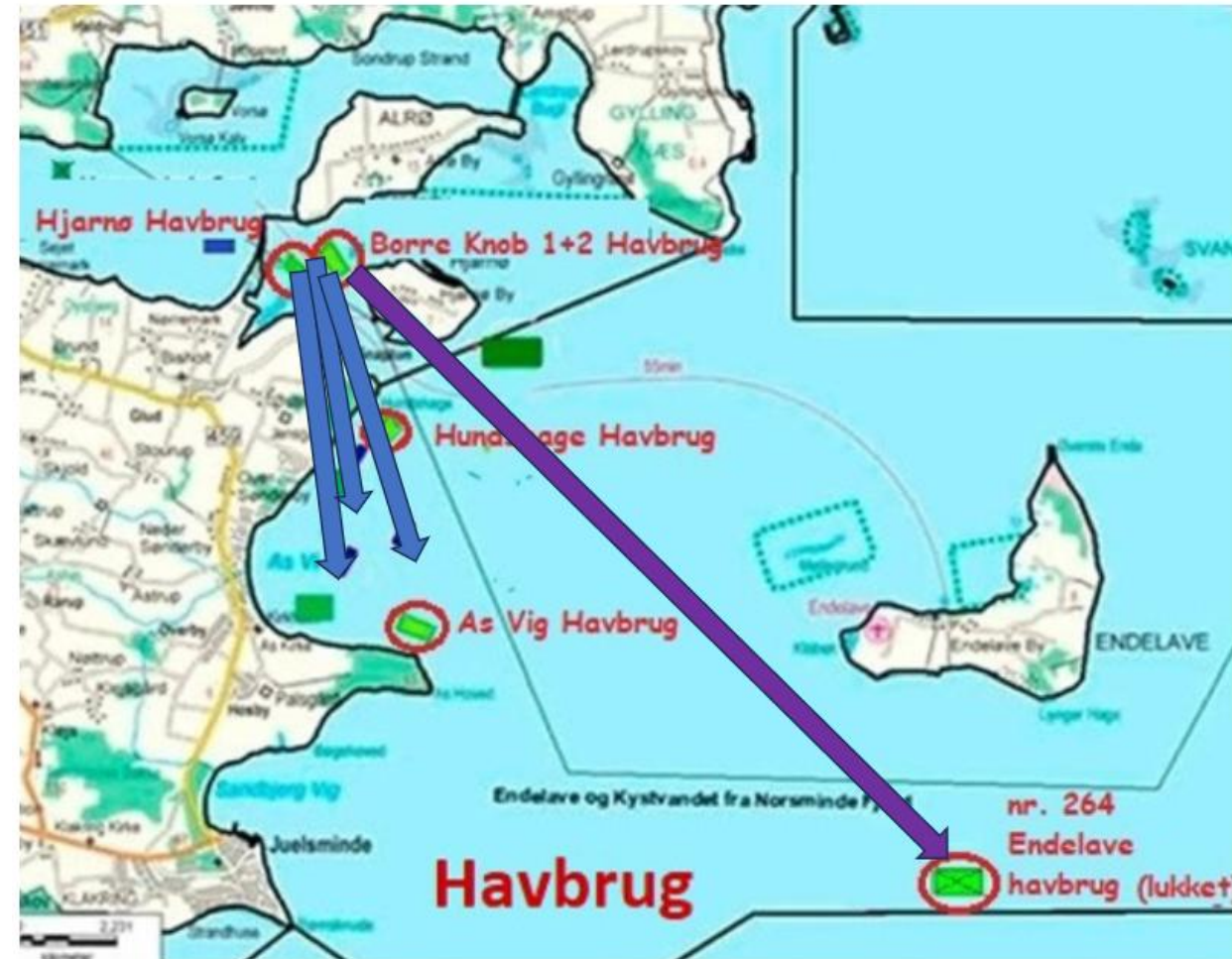
- understøtte udvikling af en rig og mangfoldig natur på land og til havs
- formidle områdets særlige naturværdier og øge naturforståelse
- indgå relevante samarbejder med foreninger, organisationer og myndigheder

Status: udflytning af havbrug til As Vig

Ansøgninger tilbage i 2024

- **Snaptun Fisk Eksport** ansøger MST om udflytning af Borre 1-2 til As Vig Havbrug
- **Pedersen Line II** ansøger MST om udflytning af Hjarnø Havbrug til Hundshage Havbrug
- **Endelave** er ikke lige nu aktuel, men placeringen er med i Havplanen

Intet er sket siden

Status Havbrugsudflytning – Eu's svar

- Der sker intet. Statsrevisorerne undersøger om der sker bevidst nøl – rapport ultimo 2026.
- EU-domstolen har fået forelagt sagen og siger (præjudicerende afgørelse):

...hvis vurdering på havbrugets etableringstidspunkt (projektstadiet) for mange år siden var ufuldstændig - set med nutidens øjne- skal havbruget lave en habitat-konsekvensvurdering

2) Artikel 6, stk. 3, første punktum, i direktiv 92/43

skal fortolkes således, at

der med henblik på at afgøre, om det er nødvendigt at undergive den fortsatte drift af et anlæg, der allerede er blevet godkendt på projektstadiet efter en vurdering, som ikke er i overensstemmelse med kravene i denne bestemmelse, en ny vurdering i overensstemmelse med disse krav, og i bekræftende fald med henblik på at foretage denne nye vurdering, skal tages hensyn til de vurderinger, der er blevet foretaget i mellemtiden, såsom dem, der gik forud for vedtagelsen af en national vandområdeplan og en Natura 2000-plan, vedrørende bl.a. det område, hvorpå den lokalitet, der kan blive påvirket af denne drift, befinder sig, hvis disse tidligere vurderinger er relevante, og hvis de konstateringer, vurderinger og konklusioner, som de indeholder, er fuldstændige, præcise og endelige.

Retssag og Statsrevisorerne

- April 2026: Østre Landsret afsiger dom om havbrug.
- Sagen rejst af Dansk Akvakultur. De mener ikke Miljøstyrelsen kan kræve habitatskonsekvensvurdering
- Miljøstyrelsen satte disse i gang, selv om DA anlagde sag. MST blev efterfølgende bakket op af Miljø- og Fødevareklagenævnet, og derfor er sagen rejst mod Klagenævnet.
- Sagen har ligget flere år, fordi den bl.a. har været forbi EU-domstolen.
- Vinder DA sagen må Miljøstyrelsen droppe de 19 konsekvensvurderinger
- De 5 havbrug ved Snaptun har kostet 8,5 mio. kr. Alle 19 havbrug har kostet over 30 mio. kr.
- Ud over denne sag har Folketingets Statsrevisorer nov. 2025 bedt Rigsrevisorerne undersøge Miljøstyrelsens tilsyn og tilladelser med havbrug. Rapport kommer ultimo 2026.

FOLKETINGET
RIGSREVISIONEN

SLAPP og Kaninen Katrine

- Kaninen stævnet for injurier for at beskyjde et stort havbrug for greenwashing
- **Formål:** Firmaer fører retssager for at gøre kritikere tavse, Ikke for at vinde, men for at dræne kritikeres ressourcer/skabe frygt.
- Hvis journalister/NGOer stopper kritik af store virksomheder pga. retssager, får det store negative konsekvenser for den offentlig samtale om vigtige samfundsemner
- **Bekæmpelse i EU:** Der er vedtaget et EU-direktiv (i kraft fra 2024), der giver journalister og menneskerettighedsforkæmpere beskyttelse mod disse SLAPP retssager. Men direktivet er ikke implementeret i dansk lovgivning

Norsminde klappingssagen

- Klagenævnet ophæver MST klappingstilladelse for materiale fra Norsminde havn.
- *"MST har ikke sikret sig, at klappingens næringssaltindhold alene/kumuleret ikke hindrer miljømål for vandområdet"*
- *Den kemiske tilstand for vandområdet er ikke-god: kvalitetskrav for antracen i sediment og bly/cadmium i dyr/planter er overskredet.*

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

OPHÆVELSE OG HJEMVISNING i sag om tilladelse til klapping af oprensningsmateriale fra Norsminde Lystbådehavn på klapplads i det nordlige Bælthav

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter havmiljølovens § 26, jf. § 51, stk. 1, nr. 1.¹

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Miljøstyrelsens afgørelse af 31. august 2022 om tilladelse til klapping af oprensningsmateriale fra Norsminde Lystbådehavn på klapplads K_143_03 i det nordlige Bælthav, og hjemviser sagen til fornyet behandling.

Det indbetalte klagegebyr tilbagebetales.

Ulovlig kystbeskyttelse

- **Marts 2025:** Vi anmeldte ulovligt fjernede istidssten + ulovlig kystsikring. Overtrædelse af NBL §15 og BEK om Kystbeskyttelse §3
- **Okt. 2025:** Kommunen gir påbud – lodsejer fjerner høfterne igen og retablerer kysten (nogenlunde)

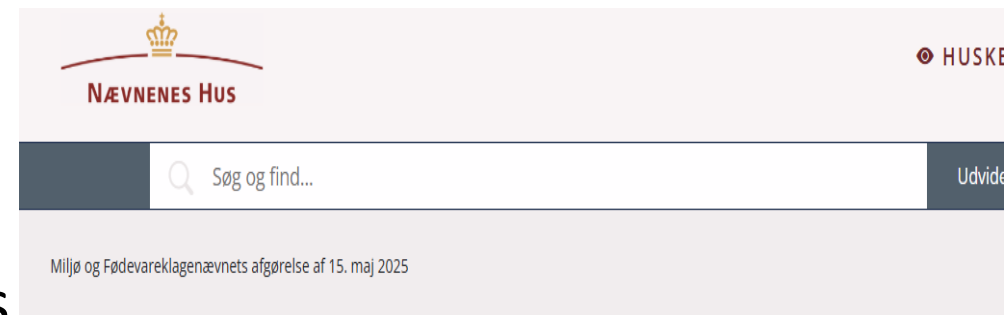
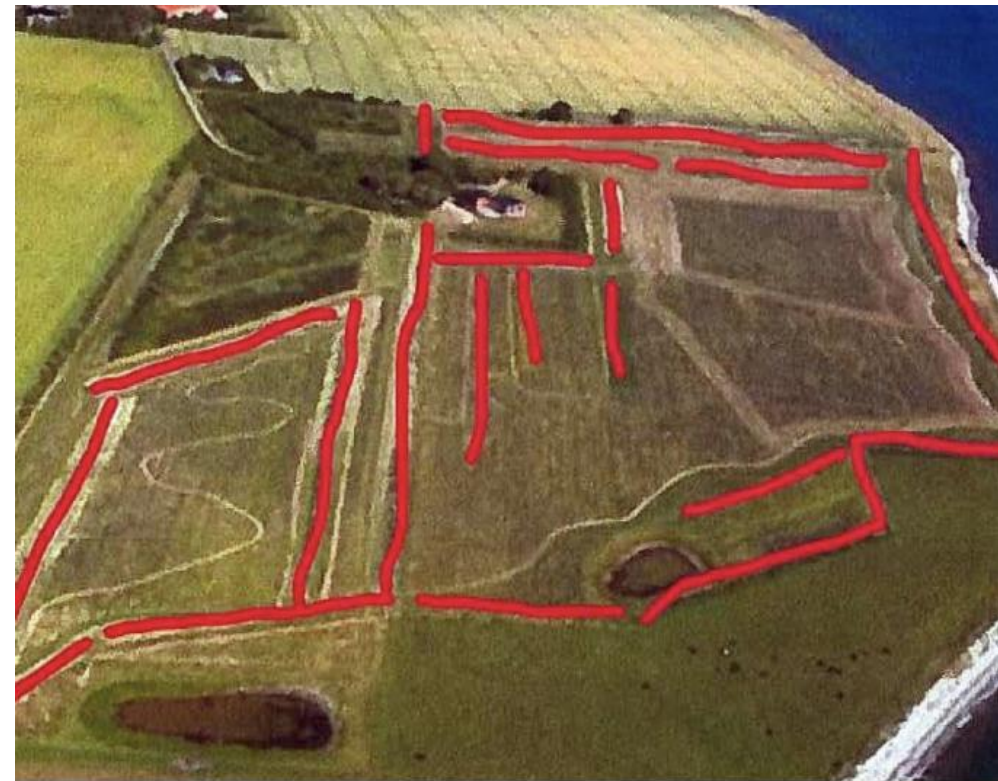

6-7 nyetablerede høfder med brug af strandstenene

Kaninvolde omsider fjernet

Forløb:

- **2021:** privat anmeldelse til Kystdir/EHDNT
- **Mar. 2021:** EHDNT går ind i sagen, får aktindsigt, klager til Kystdirektoratet
- **Feb. 2022:** Kystdir. giver påbud om fjernelse
- **Okt. 2023** Kystdir. giver afslag på lovliggørende dispensation
- **Nov. 2023:** Ejer påklager afgørelse
- **Maj 2025:** Miljøklagenævn stadfæster afslag, ingen jordbrugsmæssige argumenter, præcedens
- **Marts 2026:** Jordvolde fjernes

Stadfæstelse af afslag på lovliggørende dispensation i sag om etablering af jordvolde inden for strandbeskyttelseslinjen i Horsens Kommune

Pause

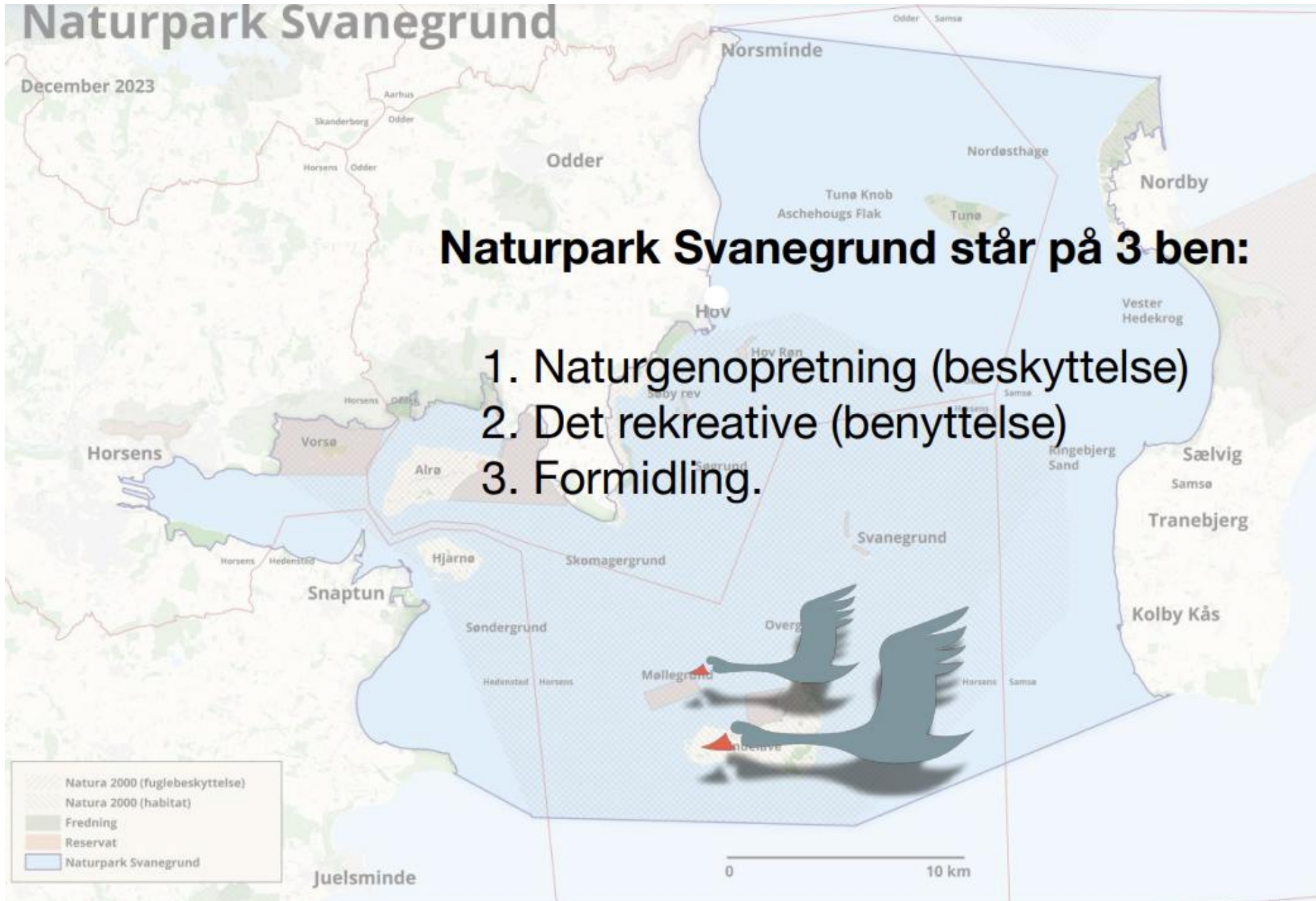
Efter pausen: Andre emner af betydning for EHDNT formål og virke

Naturpark Svanegrund

December 2023

Naturpark Svanegrund står på 3 ben:

1. Naturgenopretning (beskyttelse)
2. Det rekreative (benyttelse)
3. Formidling.

Naturpark Svanegrund

- Marts 2025: Beboerforeningen i bestyrelsen
- Juli 2025: Tre Svanegrund arrangementer på øen
- Okt. 2025: A.P. Møllers fond 110 mio. kr.
- Okt. 2025: Horsens kommune kommer med
- Dec. 2025: Havnaturfonden 30 mio. kr.
- Feb. 2026: Beboerforeningen genvalgt til bestyrelsen
- **14. juni 2026: Ålegræsplantning for alle på Endelave**
- **Uge 29: Vadehavsafari og fugletur på Endelave for alle**

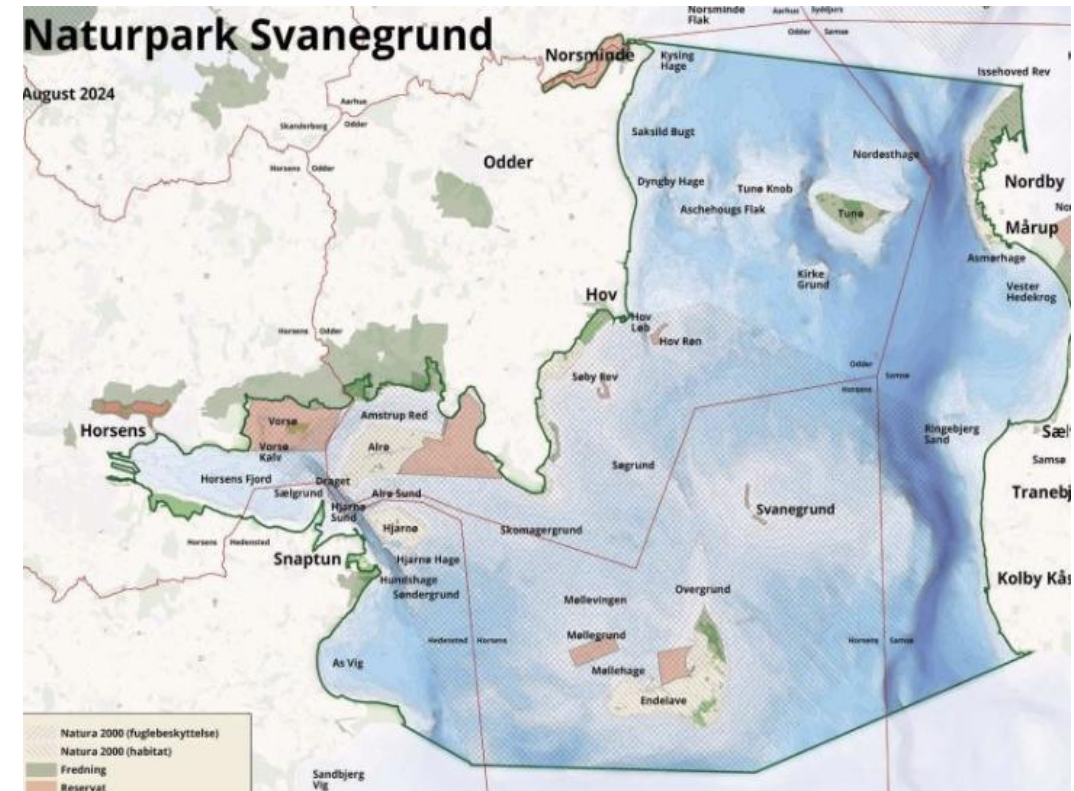
➤ Naturgenopretning (sten-/biogene rev, ålegræs), formidling og bedre rammer for friluftsliv

➤ Struktur:

➤ 1) Foreningen NP Svanegrunds Venner (frivillige)

➤ 2) Fonden NP Svanegrund (pengekasse)

➤ Endelave beboerforening involverer sig ret meget

www.svanegrundsvener.dk

Naturpark Svanegrund

Det Østjyske Øhav og Horsens Fjord

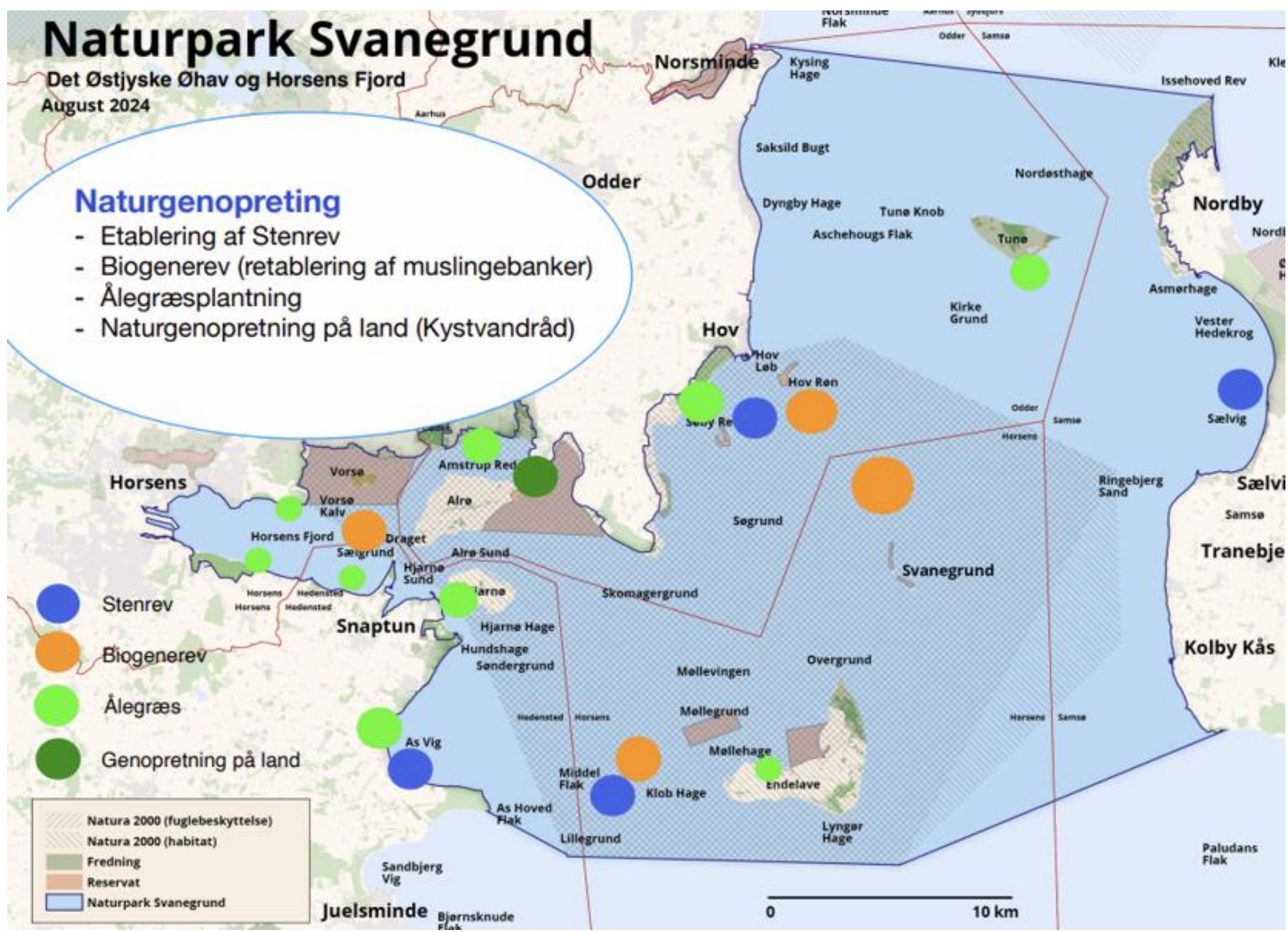
August 2024

Naturgenopreting

- Etablering af Stenrev
- Biogenerev (retablering af muslingebanker)
- Ålegræsplantering
- Naturgenopretning på land (Kystvandråd)

- Stenrev
- Biogenerev
- Ålegræs
- Genopretning på land

- Natura 2000 (fuglebeskyttelse)
- Natura 2000 (habitat)
- Fredning
- Reservat
- Naturpark Svanegrund

Naturpark Svanegrund

Det Østjyske Øhav og Horsens Fjord

August 2024

Formidling:

- Formidlings faciliteter
- Dataindsamling
- Etablering og opdatering formidlingstavler
- Temafoldere
- Formidlings aktiviteter
- Tang- og havhaver

- Havets Hus
- Blå Infostationer
- Databøjer
- Wildcams

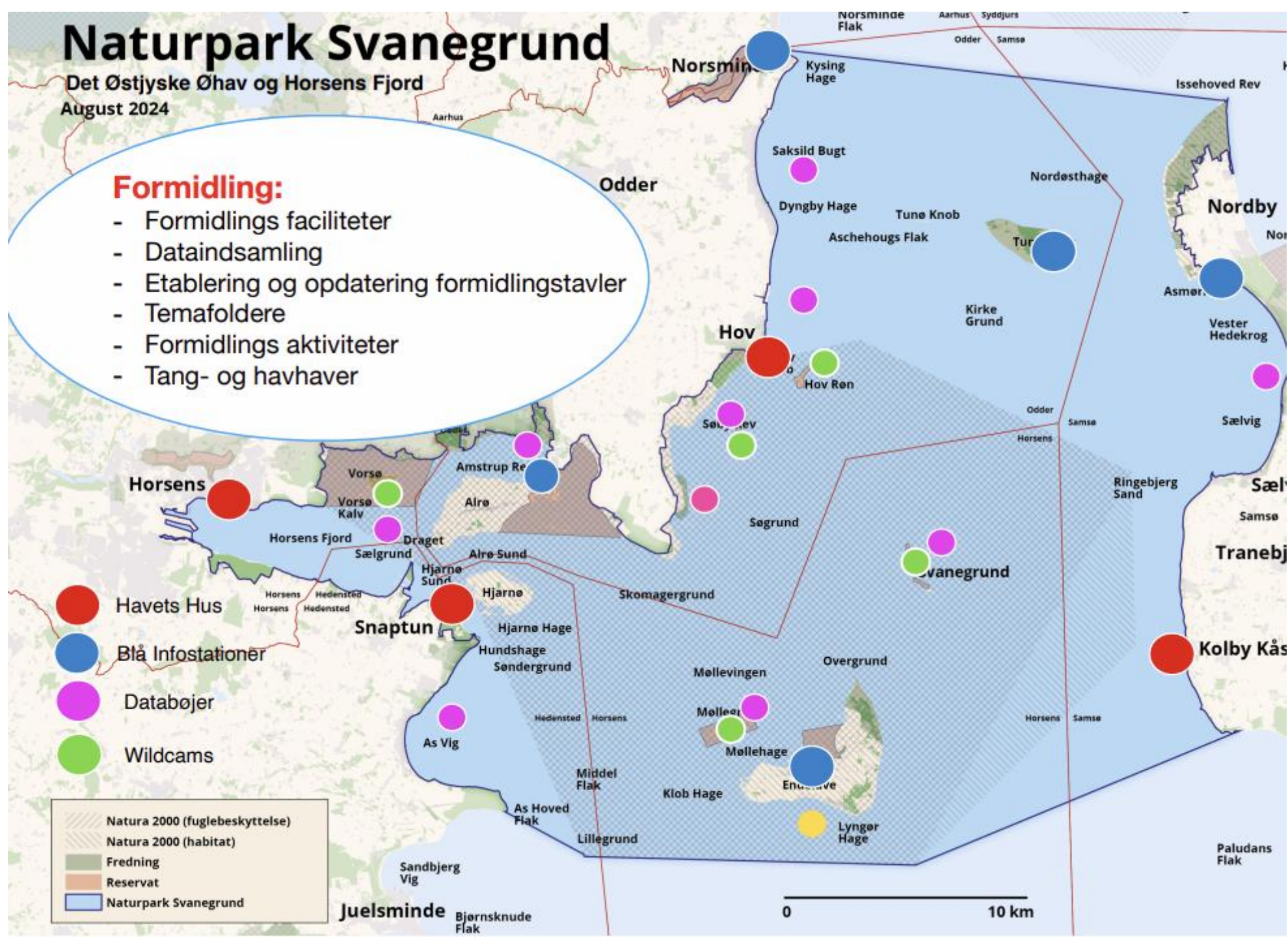
- Natura 2000 (fuglebeskyttelse)
- Natura 2000 (habitat)
- Fredning
- Reservat
- Naturpark Svanegrund

Juelsminde

Bjørnsknude
Flak

0

10 km

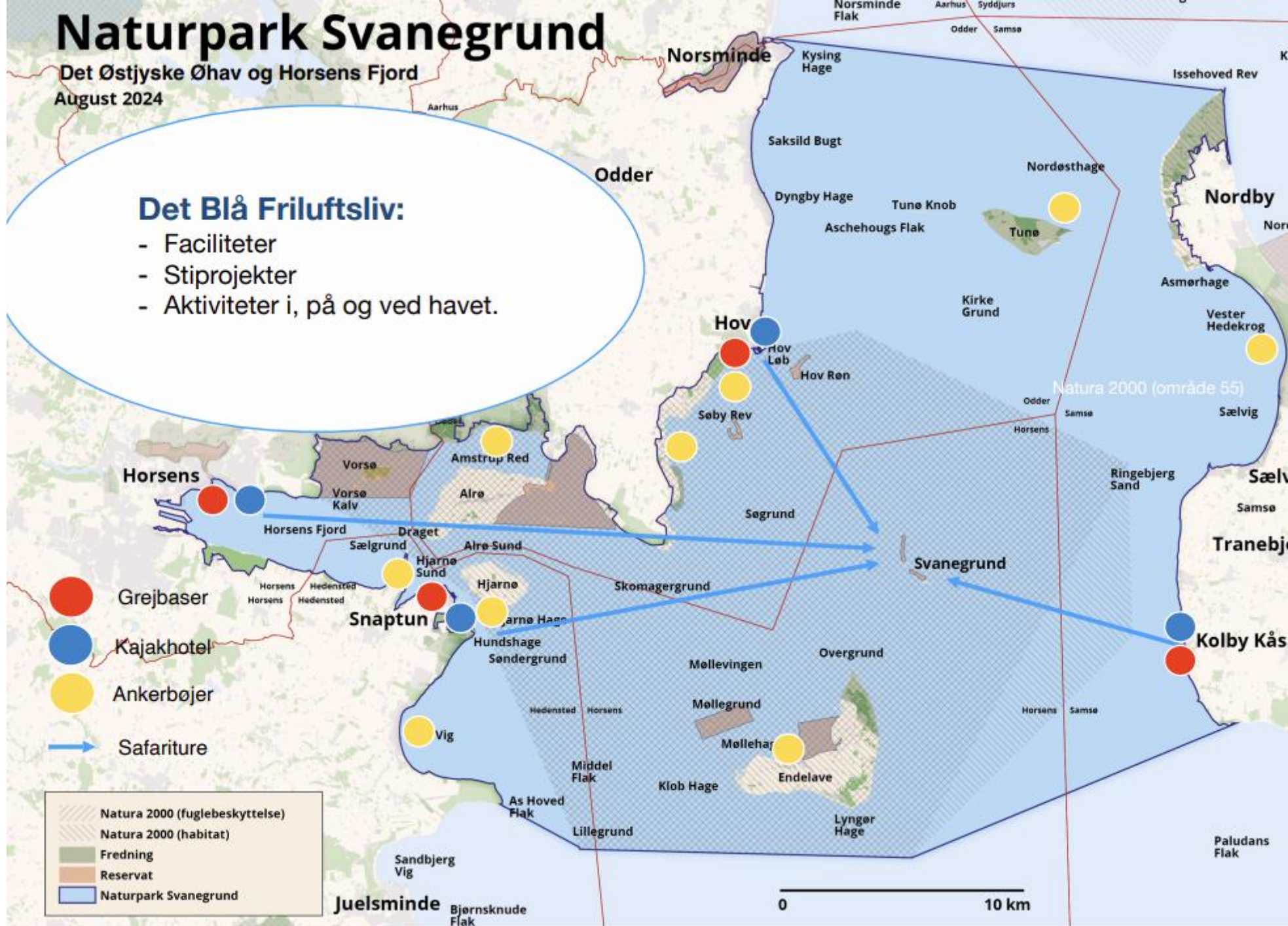

Naturpark Svanegrund

Det Østjyske Øhav og Horsens Fjord
August 2024

Det Blå Friluftsliv:

- Faciliteter
- Stipprojekter
- Aktiviteter i, på og ved havet.

Statsligt 30 mio. kr. signaturprojekt ”Vores Endelave”

- Folketingsaftale/Havnaturfonden (S, V, M, RV, SF, EL og K): 30 mio. kr. til Endelave 2028-30
- Endelave valgt pga. lavvandet, lys, uden iltvind
Formål:
 - genoprette havnatur
 - genskabe mosaiknatur med stenrev, biogene rev og ålegræsbede
 - Hjælpe rovfisk som torsk/havørred
- Samkøres med Naturpark Svanegrund projekter
- Start 2028, gennemføres af Miljøstyrelsen

Tænk tanken Hav + Svanegrund

Ålegræsplantning Endelave 14. juni 26

- Ålegræs spiller stor rolle for biodiversiteten i havet.
- I 2025 deltog over 1.700 danskere landet over
- **Har du lyst til at deltage som frivillig?**

Endelave har allerede et lederteam:

- 💪 **Teamleder:** Leder frivillige/plantning, SDU dataindsamler
- 🌿 **Havvært:** Byder frivillige velkommen, formidler på stedet
- 🤿 **Snorkeldykker:** Planter søm-monterede ålegræs på dagen

- Læs mere – <https://fb.watch/FtcwfykhSS/>
- Nordea 8,8 mio kr. Tænk tanken Hav 1,3 mio. kr.

Østjyske havs tilstand - foredrag v/Stiig Markager 21/3

Lørdag den 21. marts 2026 klokken 13.00

DET DØENDE HAV I ØSTJYLLAND - HVORDAN GØR VI DET LEVENDE IGEN?

Endelave Skole

Arealer hvor intensiv landbrugsdrift ophører:

140.000 hektar til klima-lavbund

250.000 hektar til skov

390.000 hektar i alt.

Reduktion på **14.000** tons kvælstof pr. år.

- Problemet er kvælstof fra landbruget
- Landbruget udleder 90% af menneskabt kvælstof
- Grøn Trepert: udtag af 390.000 ha = Fyn + Lolland = 14.000 t N/år
- Lokalt betyder **havbrug** rigtig meget:
 - Fra Horsens Yderfjord skal **39 ton N/år** fjernes
 - De 5 havbrug udleder **40 ton N/år**
 - Lukning af de 5 havbrug = Yderfjordens kvælstofindsats er løst.

Stiig Markagerforedrag

Aarhus Universitet

Endelave, marts 2026

Stiig Markager

Landbrugets betydning for Danmarks økonomi

Bidrag til den samlede danske økonomi (Bruttoværdi, GVA): **2 %**

Andel af den samlede beskæftigelse i Danmark: **3 %**

Andel af Danmarks samlede eksport: **7 %**

Andel af Danmarks samlede udledninger af klimagasser i 2030: **46 %**

Fuldtidsejere i 2023: **6.247**

Støtte pr. år.: **15 mia. kr.**

Værdiskabelse pr. år.: **9 mia. kr.**

Underskud pr. år.: **6 mia. kr.**

Andel af menneskeskabt kvælstofudledning i dag: **90 %**

Antal danskere der årligt dør pga. landbrugets brug af kvælstof: **235**

Rapporten fra Ekspertgruppen for Grøn skattereform (Svarer-udvalget), 2024

Foredrag med Morten D.D. Hansen

- Ny Facebook-gruppe: "Vild med Endelaves Natur"

Del dine naturoplevelser på Endelave på Facebookgruppen: "Vild med Endelaves natur"

Blå bog:
Morten Dewald
Drøgemüller
Hansen

- Foredragsholder, tv-vært, forfatter og naturvejleder
- Uddannet biolog fra Aarhus Universitet
- Forhenværende museumsinspektør på Naturhistorisk Museum i Aarhus.

Vil vi rigtig med bæltbrugsfjord, der er fælt på arter? Sådan spænder bånd og naturforhold
Morten D.D. Hansen.

Tekst: Lene Halme Terkelsen, journalist

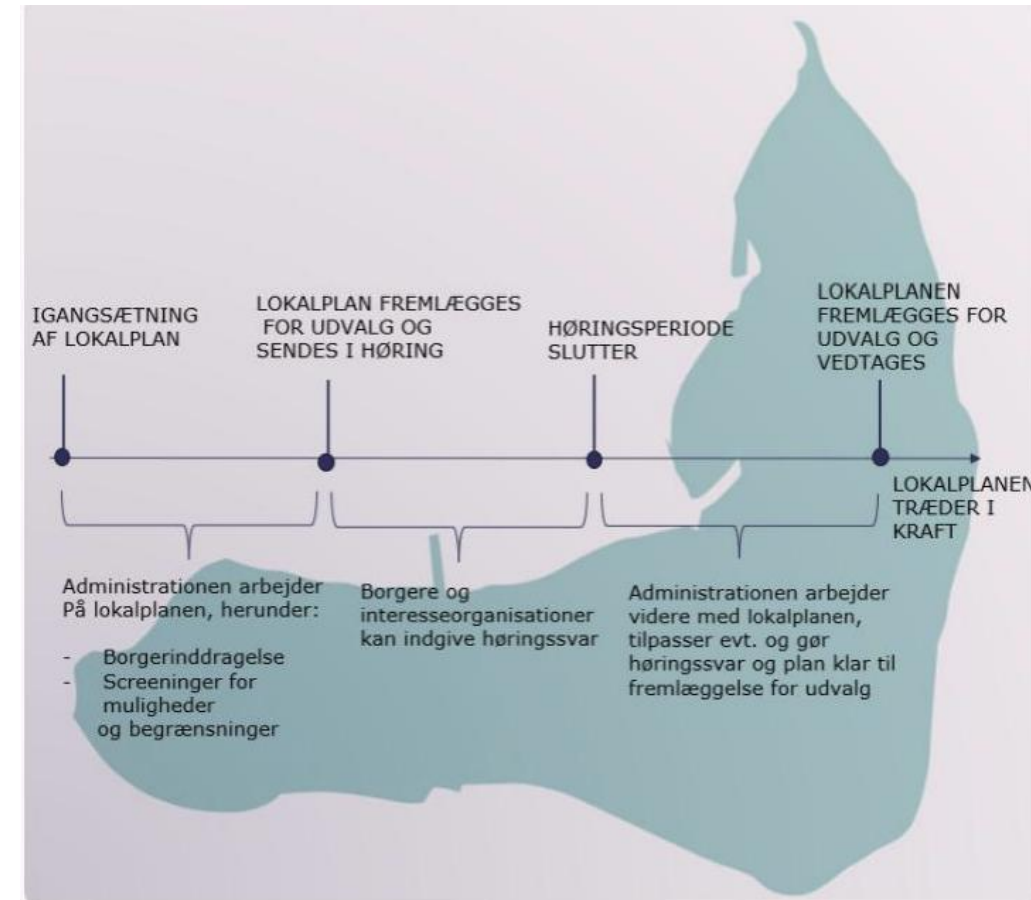
Opsang fra ekspertens:

- Jeg tager jo ikke til Anholt for at se på marker

Øens naturinput til ny Lokalplan, feb. 2026

<https://endelave-beboerforening.dk/wp-content/uploads/2026/02/20260216-Idfaseinput-ny-Endelave-Lokalplan-EBF-arbejdsgruppe.pdf>

- Færdsel og ophold i naturområder
- Beskyttelse af jord og stendiger
- Beskyttede træer og levende hegn
- Vejrabatter og kommunens biodiversitets-strategi

Dark Sky Endelave Internat. certificering

Formål:

- Reducere lysforurening aht. nattens dyre/planteliv og synet af nattehimlen
- Fremme af mørketurisme, stjernevig i vinterhalvåret

Certificering: Mørket måles, udendørs lys kortlægges, unyttigt lys reduceres

Endelaveblad: udfyld/indsend blanket om jeres udelys. Indsend lampefoto

Dark Sky Endelaves Nat i Naturen 5. sept. 25

- Friluftsrådet gav stjernebillede, grej til natinsektfangst, Flagermusdetektor
- Vi registrerede sidste år en masse flagermus
- I kan låne detektoren hvis I vil? Eller lad os registrere, hvis I har nogle...
- NIN afholdes også i 2026 (5. sept)

3. Regnskab

(tak til revisor Birthe)

Endelave Hav- og Dambrug Nej Tak		2025	2024	2023
Noter	Indtægter:			
1)	Salg kaninohæfter/donationer	1600,00	2250,00	250,00
	Renteindtægter	8,60	20,86	4,38
	Tilbagebetalte klagegebyrer	1800,00	0,00	0,00
	Indtægter i alt	3408,60	2270,86	254,38
	Udgifter:			
	ONE.COM SWEDEN AB(web-navn)	0,00	109,00	0,00
	Udgifter i alt	0,00	109,00	0,00
	Resultat	3408,60	2161,86	254,38
	Aktiver			
2)	Bankindestående	8,60	9109,18	6947,32
3)	Indestående hos Endelave Beboerf.	12509,18	0,00	0,00
	Aktiver i alt	12517,78	9109,18	6947,32
	Passiver:			
	Ovf. fra sidste år	9109,18	6947,32	6692,94
	Resultat	3408,60	2161,86	254,38
	Passiver i alt	12517,78	9109,18	6947,32
1)	Beholdningen af kaninohæfter er overdraget til Endelave Beboerforening.			
2)	Bankudtoget er afstemt til regnskabet.			
3)	Tidligere bankkonto er nedlagt og indeståendet overført til Endelave Beboerforening.			

4. Kontingent

Foreslås fastholdt til 0 kr.

5+6 Behandling af bestyrelsens og indkomne forslag

- Ingen bestyrelsesforslag og ingen indkomne forslag

7. Valg af revisor

8. Eventuelt

Tak for i dag

